

รอยทราย

วันเนาวิ ยูเด็น★

รอยทรายในฉบับนี้ ต่อ
จากฉบับที่แล้ว

ความนำ

กลอนกล เป็นกลอนที่มีบัญญัติพิเศษเพิ่มขึ้นจากกลอนธรรมดา เช่น เพิ่มบังคับสัมผัสสระ สัมผัสอักษร คำเป็นคำตาย คำลหุคำครุ คำซ้ำ หรือรูปวรรณยุกต์ เป็นต้น

กลอนกล มี ๒ ชนิด คือ กลอนกลบท กับ กลอนอักษร กลอนกลบทแตกต่างจากกลอนกลอักษร ตอนที่กลอนกลบทนั้นผู้เขียนเขียนไว้ถูกต้องตามบัญญัติพิเศษของกลอนนั้น ๆ เรียบร้อยแล้ว ส่วนกลอนกลอักษรวางกลเอาไว้ให้ผู้อ่านใช้ความรู้ความสามารถถอดกลให้ถูกต้องลักษณะบังคับ

กลอนกลบทในรอยทราย ใช้กฎข้อบังคับจากกลบทจารีกวดพระเชตุพนฯ กับ กลบทศิริวิบูลกิตติเป็นตัวแบบ และนำทุกกลบทที่มีอยู่ในกลบททั้งสองนี้มาเขียนโดยที่บางกลบทไม่มี

ในจารีกวดพระเชตุพนฯ บางกลบทไม่มีในกลบทศิริวิบูลกิตติ ยกเว้นที่ไม่เขียน คือ กลบทบังคับใช้ ก กา, บังคับใช้ ก กา กน, บังคับใช้ ก กา กน กง, บังคับใช้ ก กา กน กง กต, บังคับใช้ ก กา กน กง กต กก, บังคับใช้ ก กา กน กง กต กก กข และบังคับใช้ ก กา กน กง กต กก กข กม ในกลบทศิริวิบูลกิตติ โดยใช้กลบทเทพชุมนุมที่มีในจารีกวดพระเชตุพนฯ แทน เพราะกลบทเทพชุมนุมรวมการบังคับของกลบทศิริวิบูลกิตติ ไว้ทุกมาตราโดยแยกให้อยู่แต่ละบทกลอน

เพื่อสะดวกในการศึกษากลบท จึงได้เรียงลำดับกลบทจากง่ายไปหายาก จากที่มีบัญญัติธรรมดาไปถึงสลับซับซ้อน และได้จัดกลบทที่มีลักษณะบัญญัติคล้าย ๆ กัน ให้อยู่เป็นกลุ่มใกล้เคียงกัน

★ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กลบทับบานกลีบขยายหรือกลบทับบานกลีบ บัญญัติให้ใช้คำต้นวรรค ๒ คำ เป็นคำบังคับใช้นำหน้าทุกวรรค กลบทนี้มีทั้งในกลบทศิริวิบุลกิตติ์ และจารึกวัดพระเชตุพนฯ ในกลบทศิริวิบุลกิตติ์ เรียกกลบทนี้ว่ากลบทับบานกลีบ

มิตร (กลบทับบานกลีบขยาย)

มิตรคือผู้รู้ใจในยามหม่น
มิตรคือค่ากว่าใครในชีวิต

มิตรคือแสงแห่งใจให้ความหวัง
มิตรคือมิตรชิดขวัญทุกวันคืน

มิตรคือแสงแห่งตะวันอันอบอุ่น
มิตรคือผู้คู่ใจไปชั่วกาล

มิตรคือทุกทุกอย่างกลางดวงจิต
มิตรคือแสงแห่งฟ้าอำอำไพ

มิตรคือขวัญอันความซึ่งความหมาย
มิตรคือผู้คุ้มภัยมาเป็นมิตร

มิตรคือคนเชื้อสุขปลอบปลุกขวัญ
มิตรคือความผูกพันอันยั่งยืน

มิตรคือแสงแห่งพลังยังความชื่น
มิตรคือผู้หยิบยื่นความชื่นบาน

มิตรคือคุณค่าใจแม่ไพศาล
มิตรคือหวานแห่งหวานซาบซ่าใจ

มิตรคือมิตรทรงค่ากว่าสิ่งไหน
มิตรคือความยิ่งใหญ่ในชีวิต

มิตรคือสายสัมพันธ์มั่นในจิต
มิตรคือผู้อยู่ชิดนิรันดร์

กลบทบุษบงแยมถกา บัญญัติให้ใช้คำต้นวรรค ๑ คำ เป็นคำบังคับใช้นำหน้าทุกวรรค กลบทบุษบงแยม
ผกาคลายกลบทับบานกลีบขยาย แต่กลบทับบานกลีบขยายวางคำนำหน้าวรรคที่เป็นคำบังคับนั้น ๒ คำ กลบทนี้มี
เฉพาะในกลบทศิริวิบุลกิตติ์

เกลียด (กลบทบุษบงแยมถกา)

เกลียดที่ใจไม่จำคำเหยียดหยาม
เกลียดคำคมข่มขู่อยู่ทุกวัน

เกลียดใจเวลาเฝ้าตรมระทมทุกข์
เกลียดใจตนทนจริงยิ่งกว่าใคร

เกลียดทุกวันฝันใฝ่ใจคิดถึง
เกลียดทุกคืนตื่นตามาละเมอ

เกลียดใจตนทนยากกว่าเกลียด
เกลียดที่มันฝันมานานปี

เกลียดให้เกลียดเหยียดหยันกันทุกเมื่อ
เกลียดที่เพื่อเปลอใจไปทุกยาม

เกลียดที่ตามใจตัวไม่กลัวหยัน
เกลียดที่ฉันยังรักไม่หักใจ

เกลียดที่ชุกซอนขวัญจนหวนไหว
เกลียดเพราะไม่หยามเหยียดคิดเกลียดเธอ

เกลียดที่ซึ่งใจความยามพลังเปลอ
เกลียดเพราะเพื่อเรียกหาทุกนาที

เกลียดทนเหยียดหัวใจกระไรนี่
เกลียดศักดิ์ศรีที่ทนคนประณาม

เกลียดกลัวเหลืออดทนให้คนหยาม
เกลียดไม่ห้ามหัวใจให้เกลียดเธอ

กลบทอตรงคประดับ บัญญัติบังคับ ๔ อย่าง คือ ใช้คำซ้ำ ๒ คำ ต้นวรรคทั้ง ๔ วรรค ให้มี
สัมผัสสระระหว่างช่วงแรกกับช่วงกลางในลักษณะคำเดียว ให้ใช้อักษรซ้ำกัน ๒ คู่ระหว่างช่วงกลางกับช่วง
หลัง และคำแรกของแต่ละคู่เป็นคำซ้ำกัน กลบทนี้มี เฉพาะในกลบทศิริวิบูลกิตติ์

สิ้นสุดที่ (กลบทอตรงคประดับ)

ไม่ยากจำคำกระทบกระเทือนจิต
ไม่ยากเชื่อเหลือระอิดระอาครวญ
ยังเจ็บจำคำกระหนาบกระหน่ำหยัน
ยังเจ็บเหลือเบือประชดประชันนาน
ชีวิตมีที่ระเหระหนหมาย
ชีวิตครองหม่อมกำสรดกำสรवलกรม
คนเคยรักหักสนิทเส่นหา
คนเคยสุขทุกข์ตระหนักตระหนกภัย
สิ้นสุดที่ที่จะหวนจะหันกลับ
สิ้นสุดแม้แต่จะเอ่ยจะอำลา

ไม่ยากคิดพิชประดังประเดหวน
ไม่ยากป่วนจวนอุระอุราราน
ยังเจ็บใจโยประจันประจันผลาญ
ยังเจ็บมานทานระทระทมชม
ชีวิตจึงถึงระคางระคายถม
ชีวิตตรมขมอนิจอนาถใจ
คนเคยกล้ามาสะทกสะท้านไหว
คนเคยไกลไกลทวิเทวศพา
สิ้นสุดนับลับสนิทเส่นหา
สิ้นสุดกว่าฟ้าจะลับจะเลื่อนดิน

กลบทภูมิรินเขยขาบเกสร บัญญัติให้ซ้ำคำ ๓ คำ ต้นวรรคสดับ กับ วรรครับ และซ้ำคำ ๓ คำต้นวรรครับ
กับวรรคส่ง โดยคำเหล่านี้จะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ กลบทนี้มี เฉพาะในกลบทศิริวิบูลกิตติ์

กล่าวสำนึก (กลบทภูมิรินเขยขาบเกสร)

คราวเคราะห์กรรมทำโทษว่าโหดร้าย
โทษชะตาว่าไร้ใครเอื้อเพื่อ
สนใจแต่แค่ผลที่ตนรับ
ไม่สนใจในชั่วที่ตัวทำ
หลงเชื่อโชคชะตาวาลงโทษ
ไม่เชื่อกรรมทำไฉนไม่เชื่อบุญ
มีแต่โกรธโหดเวลาเข้าใจผิด
ตัวเราเองเกรงกลัวชั่วเมื่อไร
หลงในตนทนทำแต่กรรมชั่ว
กว่าสำนึกตรึงใจได้พิณิจ

คราวเคราะห์กรรมกล้ากรายพุ่มพ่ายเหลือ
โทษชะตาน่าเบือเหลือชอกซ้ำ
สนใจแต่แค่ทรัพย์ไม่อิ่มหน้า
ไม่สนใจในกรรมคอยค้ำจุน
หลงเชื่อโชคเหี้ยมโหดไม่อดหนุน
ไม่เชื่อกรรมก่อคุณโทษใดใด
มีแต่โกรธแต่คิดจิตเหลวไหล
ตัวเราเองทำไมไม่ยั้งคิด
หลงในตนเกลือกกลัวกับความผิด
กว่าสำนึกสักนิดก็สายนัก

กลบทอตุรงค์ยมก บัญญัติให้ ๓ คำตันวรรคของวรรคหน้า เล่นสัมผัสอักษรกับ ๓ คำตันวรรคหลังที่เป็นคู่กัน คือ วรรคสดับคู่กับวรรครับ วรรครองคู่กับวรรคส่ง กลบทนี้มีเฉพาะในกลบทศิริวิบูลกิตดี

รอกันวันอันสดสวย (กลบทอตุรงค์ยมก)

รอกันวันอันหวานด้วยธารรัก
หลังธารใจใสสวยด้วยเมตตา

ถึงโลกมवलล้นภัยให้ต่อต้าน
น้ำใจก่อต่อกันอย่างฉันมิตร

โลกคงสวยด้วยธรรมคำจุนโลก
สร้างดินแดนแสนสุขยุติธรรม

หล้าซึ่งรสงดงามมวลความรัก
ผืนภพไปรยปรายประทีนกลิ่นมาลี

รอวันสายด้วยแสงแห่งความรัก
ลมมีดมัวหัวใจให้ทุกคน

รับคนไว้ปกปักเอื้อรักษา
หลากท้นจิตกรุณาอย่างเนื่องนิตย์

ถ้าลองมีสายธารไมตรีจิต
เหนือจากกิจที่ชอบไม่ก่อปรกรรม

ลบความโศกภพผืนคงชื่นฉ่ำ
เสริมด้วยดาดมในธารไมตรี

โลกสวยราวร้อยถักเพชรพลอยสี
พบภาพแปรเปลี่ยนสีที่มีมดมน

รับวันสุขซึ่งประจักษ์ทุกแห่งหน
โลกหมองหม่นมืดจางห่างมวลภักย์

กลบทอตุรงค์ยมก วางคำไว้ ๘ คำ แต่วางไว้เป็น ๒ ช่วง คือ ช่วงละ ๔ คำ

ดังนี้คือ

บัญญัติให้ใช้คำตันวรรคเป็นคำซ้ำกับคำที่ ๓, ๕ และ ๗ และนิยมให้ใช้อักษรล้อกันในช่วง กลบทนี้มี

เฉพาะในกลบทศิริวิบูลกิตดี

สำนวนสำนวน (กลบทอตุรงค์ยมก)

ทองคำทองแดงทองแสงทองกลาง

รู้เจ็บรู้จ้ำกรู้ดำรู้แดง

ตากล้าตากลับตาทัฬหตาถั่ว

ลงแขกลงข้าวลงท้าวลงท้าวลงท้าว

เสียเด็กเสียตายเสียหายเสียหัว

ลูกหนูลูกคนนี่ลูกที่ลูกทาง

ข้าวแกงข้าวเก่าข้าวเจ้าข้าวจี

ช่างปกช่างปิดช่างบิดช่างเบือน

กลางนาวกกลางหนกกลางคนกลางคัน

ลูกคิดลูกคำลูกปาลูกแป

ของหวานของว่างของค่างของแข็ง

เคลือบคลุมเคลือบเคลงเคลือบแฝงเคลือบพัน

ยิ้มแห้งยิ้มห้วยยิ้มยั่วยิ้มหยัน

น้ำมันน้ำมันน้ำคั้นน้ำค่าง

กินตากินตัวกินหัวกินหาง

เครื่องเล่นเครื่องล่างเครื่องรางเครื่องเรือน

เป็นศักดิ์เป็นศรีเป็นพี่เป็นเพื่อน

ของเล่นของเล่นของเถื่อนของแท้

รู้ที่รู้ทันรู้กันรู้แก่

ลูกหนีลูกแหว่งลูกแก่ลูกกัน

กลบทศประวัติบัญญัติให้มีคำบังคับหน้าวรรค ๓ คำ คำที่สามคือคำว่า เอ๋ย ส่วน ๒ คำหน้า คำว่า เอ๋ย นั้นบังคับให้นำนานักกลอนไป ๑๐ วรรค จึงจะเปลี่ยนไปใช้คำอื่นนำหน้า เอ๋ย อีก ๑๐ วรรค ไปจนจบที่จะเขียน กลบทนี้มีเฉพาะในกลบทศรีวิบูลกิตติ์

ชั้วกัลป์ (กลบทศประวัติ)

บุญเราเอ๋ยเคยส่งจึงจึ่งรัก

บุญเราเอ๋ยเคยครองปกป้องมา

บุญเราเอ๋ยเคยเอื้อกอปรเกื้อหนุน

บุญเราเอ๋ยเคยนำให้สัมพันธ์

บุญเราเอ๋ยเคยสร้างหนทางรัก

สองเราเอ๋ยผูกพันมั่นฤทัย

สองเราเอ๋ยร่วมจิตอธิษฐาน

สองเราเอ๋ยปฏิมาบูชาบ

สองเราเอ๋ยเซยชื่นแม่มั่นชาติ

สองเราเอ๋ยอย่าหยาบเคลือบคลายภักดี

บุญเราเอ๋ยสานสมัครเสนาหา

บุญเราเอ๋ยนำพาพบรักกัน

บุญเราเอ๋ยเจือจุนจนไผ่ฝืน

บุญเราเอ๋ยปางบรรพ์ผูกพันใจ

บุญเราเอ๋ยบุญประจักษ์จึงฝันใฝ่

สองเราเอ๋ยพิสมัยทุกชาติภพ

สองเราเอ๋ยร่วมมานหมายประสบ

สองเราเอ๋ยดินกลบอย่างกลายรัก

สองเราเอ๋ยพิศวาสหัวใจสมัคร

สองเราเอ๋ยร่วมพิทักษ์รักชั้วกัลป์

